

Katu- ja puistoalueiden palvelusopimus 2015
sekä luonnonhoidon ja kaupunginpuutarhan
palveluiden ylläpitosopimus 2015–2017

TURVALLISUUSSÄÄNNÖT JA MENETTELYOHJEET

26.2.2015

ASIAKIRJAN VERSIOHALLINTA

Versio	Sisältö	Päiväys	Laatija	Hyväksyjä
1.0.	Turvallisuussäntöjen ja menettelyohjeiden laatiminen	26.2.2015	Mervi Harju, Loviisa Norokorpi, Kalervo Mattila (Ramboll CM Oy)	Tarja Myller, Päivi Islander (HKR/KPO)

SISÄLLYSLUETTELO

SOPIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET.....	6
1 JOHDANTO.....	8
1.1 Yleistä.....	8
1.2 Turvallisuussäntöjen ja menettelyohjeiden sekä turvallisuusasiakirjan velvoittavuus	9
1.3 Muut turvallisuusvaatimukset ja ohjeet	9
2 SOPIMUKSESSA TOIMIVAT KESKEISET TAHOT	9
2.1 Tilaaja.....	9
2.2 Palveluntuottaja	10
2.3 Ulkopuolisen ja vuokratyövoiman käyttö.....	10
2.4 Yhdyshenkilöt	10
3 TURVALLISUUSJOHTAMINEN JA TURVALLISUUSHALLINNAN TAVOITTEET	10
3.1 Palveluntuottajan velvollisuudet.....	10
3.2 Ulkopuolinen työvoima ja muut urakoitsijat.....	11
3.3 Yhteinen työpaikka ja sopimusalueella tehtävät muut rakennustyöt.....	11
4 TURVALLISUUSSUUNNITTELU.....	12
4.1 Yleistä.....	12
4.2 Työsuojeluorganisaatio.....	12
4.3 Työturvallisuutta koskevat suunnitelmat	12
4.4 Turvallisuussuunnitelman sisältömalli.....	13
4.1 Turvallisuussuunnitelman päivittäminen	13
5 TOIMENPITEET JA MENETTELYT TURVALLISUUDEN VARMISTAMISEKSI	14
5.1 Työntekijöihin liittyvät menettelyt	14
5.1.1 Perehdyttäminen.....	14
5.1.2 Turvallisuuspätevydet.....	15
5.1.3 Turvallisuuskoulutus.....	16
5.1.4 Henkilövahvuus ja henkilötunnisteet	17
5.1.5 Työhyvinvointi	17
5.1.6 Henkilönsuojainten ja varoitusvaatetuksen käyttö.....	17
5.2 Ilmoitukset ja luvat	18
5.3 Työnaikaiset liikenteen järjestelyt ja liikenneturvallisuus.....	20

5.4	Työskentelyalueet.....	21
5.5	Varottavat muut osapuolet, rakenteet ja herkäät alueet.....	21
5.6	Työkohteen ja ympäristön siisteys ja järjestys	21
5.7	Töiden ajoittaminen	22
5.8	Käytettävät koneet ja laitteet.....	22
5.9	Kemikaalien käyttö.....	23
5.10	Varautuminen vaara- ja onnettomuustilanteita varten.....	24
5.11	Työhygieenisia mittauksia koskevat menettelyt	24
6	KESKEISET YHTEENSOVITTAMISEN JA YHTEISTOIMINNAN MENETTELYT	25
6.1	Turvallisuusasioihin liittyvä tiedonkulku ja tiedottaminen	25
6.2	Samanaikaisesti ja/tai peräkkäin tehtävien töiden turvallisuuden varmistaminen	25
6.3	Muut yhteistoimintamenettelyt	25
7	TURVALLISUUSSEURANTA JA -TARKASTUKSET	25
7.1	Työnantajia velvoittavat riskikartoitukset.....	25
7.2	Turvallisuusdokumenttien ylläpito	26
7.3	Turvallisuusseurannan menettelyt	26
7.3.1	Lakisääteiset tarkastukset.....	26
7.3.2	Koneiden ja laitteiden tarkastukset.....	27
7.3.3	Tukikohta- ja varastoalueen kunnossapitotarkastukset.....	27
7.3.4	Turvallisuuspoikkeamien käsittely	27
7.3.5	Tilaaajan valvonta	28
8	ERITYISIÄ YLLÄPITOTYÖN MENETELMIÄ KOSKEVAT OHJEET	28
8.1	Yleiset periaatteet	28
8.2	Putoamissuojausten järjestäminen	29
8.3	Nostotyöt	29
8.4	Kaivu- ja täyttötyöt	30
8.5	Sähkötyöt ja sähkötapaturmavaaran torjuminen.....	30
8.6	Paloturvallisuus ja tulityöt	30
8.7	Hukkumisvaaralliset työt.....	31
8.8	Pölyntorjunta.....	31
8.9	Vieraslajien poisto- ja torjuntatoimet.....	31
8.10	Puunkorjuutyö.....	32
8.11	Tunneleissa tehtävät työt.....	32

8.12	Muita työmenetelmiin liittyviä ohjeita, joita saattaa ajoittain ilmetä myös ylläpitotyössä.....	32
8.12.1	Telineet ja työvälineet sekä niiden yhteiskäyttö.....	32
8.12.2	Elementtityöt	33
8.12.3	Muottityöt.....	33
8.12.4	Purkutyöt.....	33
8.12.5	Räjätys- ja louhintatyöt.....	33
9	MENETTELYT, KUN KYSEESSÄ ON YKSITTÄINEN RAKENNUS-TYÖKOHDE	34

SOPIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

Kone- ja kuljetuspalvelut Itsenäinen yrittäjä tai yritys, joka luovuttaa työkoneen tai ajoneuvon kuljettajineen korvausta vastaan tehtävään työhön, ja on sopimussuhteessa palveluntuottajaan. Koneen tai ajoneuvon työskentely tapahtuu palveluntuottajan työnjohdon alaisuudessa. Konevuokraus ilman kuljettajaa tai urakointia ei ole kone- ja kuljetuspalveluihin kuuluvaa työtä.

Palveluntuottaja Tilaajan sopimuskumppani, joka suorittaa sopimuksenmukaisen työn.

Puitesopimustoimittaja Puitesopimuksen kautta sopimussuhteessa palveluntuottajaan ja on sopimuksenmukaista työtä suorittava urakoitsija (esim. aliurakoitsija tai vuokratyöntekijä).

Pääasiallista määräysvaltaa käyttävä työnantaja Yhteisellä työpaikalla työpaikan kokonaisuutta hallitseva työnantaja, joka voi olla tilaaja, päätoteuttaja tai rakennuttaja. Pääasiallista määräysvaltaa sopimuksessa käyttää tilaajan kanssa sopimussuhteessa olevan palveluntuottaja.

Tilaaja Sopimuskumppani, joka on tilannut työn suorituksen.

Ulkopuolinen työvoima Ulkopuoliseksi työvoimaksi voidaan katsoa vuokratyöntekijät sekä alihankintayritysten työntekijät.

Urakoitsija Tilaajan tai pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan sopimuskumppani, joka on sitoutunut suorittamaan sopimusasiakirjoissa määritellyt tehtävät/ työt.

Vuokratyö Vuokratyössä työnantaja luovuttaa vastiketta vastaan työntekijänsä toisen työnantajan (työn vastaanottaja, käyttäjäyritys, toimeksiantaja, työn tilaaja) käyttöön. Työntekijä työskentelee työn vastaanottajan työnjohdon alaisuudessa ja valvonnassa.

TYÖTURVALLISUUSLAKIA 738/2002 KOSKEVAT KESKEISET KÄSITTEET

Työturvallisuuslaki Työturvallisuuslain 738/2002 mukaan työpaikan olosuhteet eivät saa aiheuttaa haittaa tai vaaraa työntekijän terveydelle. Työturvallisuuslaissa säädetään määräykset, joita työpaikalla tulee noudattaa. Työturvallisuuslaki edellyttää työpaikkoja perehdyttämään työntekijät työpaikan haitta- ja vaaratekijöihin sekä käyttämään turvallisia työtapoja.

Yhteinen työpaikka Työpaikka, jolla on yksi työpaikan kokonaisuutta hallitseva työnantaja eli pääasiallisen määräysvallan käyttäjä, ja jolla toimii samanaikaisesti tai peräkkäin useampi kuin yksi työnantaja tai korvausta vastaan työskentelevä itsenäinen työnsuorittaja. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 49 §)

VALTIONEUVOSTON ASETUSTA RAKENNUSTYÖN TURVALLISUUDESTA 205/2009 KOSKEVAT KESKEISET KÄSITTEET

Päätoteuttaja Sopimusasiakirjoissa nimetty urakoitsija, jolle kuuluvat sopimuksen mukaisessa laajuudessa päätoteuttajan turvallisuusvelvoitteet. Useimmiten päätoteuttajana toimii pääurakoitsija. Mikäli nimeämistä ei ole tehty, vastaa tilaaja (rakennuttaja) myös päätoteuttajalle kuuluvista velvollisuuksista.

Pääurakoitsija Tilajaan sopimussuhteessa oleva urakoitsija, joka sopimusasiakirjoissa on nimetty pääurakoitsijaksi ja jolle sopimuksen mukaisessa laajuudessa kuuluvat urakan johtovelvollisuudet ja päätoteuttajan velvoitteet.

Rakennuttaja Henkilö tai organisaatio, joka ryhtyy rakennushankkeeseen tai muu, joka ohjaa ja valvoo rakennushanketta tai jos edellä mainittuja ei ole, tilaaja.

Tilaaja Urakoitsijan sopimuskumppani, joka on tilannut urakkasuorituksen. Toimii urakoissa VNa 205/2009 2 §:n määrittelemänä rakennuttajana.

Turvallisuuskoordinaattori Rakennuttajan VNa 205/2009 5 §:n mukaisesti rakennushankkeeseen nimeämä tehtävistään vastuullinen edustaja, joka huolehtii turvallisuuteen ja terveyteen liittyvistä rakennuttajalle säädetyistä toimenpiteistä ja velvoitteista.

VNa 205/2009 Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta, jota sovelletaan maan alla ja päällä sekä vedessä tapahtuvaan rakennuksen ja muun rakennelman uudis- ja korjausrakentamiseen ja kunnossapitoon sekä näihin liittyvään asennustyöhön, purkamiseen, maa- ja vesirakentamiseen sekä rakentamista koskevaan suunnitteluun. Lisäksi asetusta sovelletaan näitä töitä koskevan rakennushankkeen valmisteluun ja suunnitteluun.

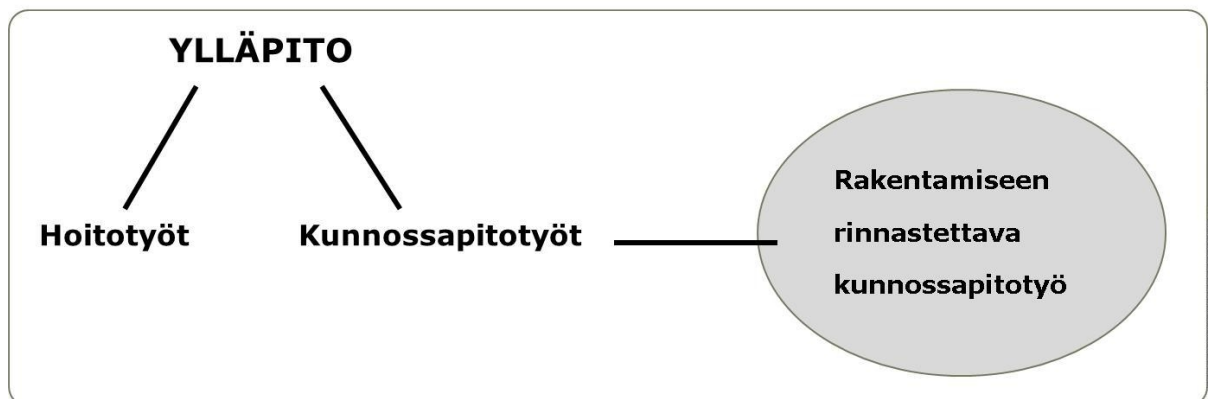
Yhteinen (rakennus)työmaa Työpaikka, jolla tehdään VNa 205/2009 1 §:ssä tarkoitettua työtä ja jolla samanaikaisesti tai peräkkäin toimii useampi kuin yksi työnantaja tai korvausta vastaan työskentelevä itsenäinen työsuorittaja.

1 JOHDANTO

1.1 Yleistä

Työturvallisuuslain 738/2002 tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden haittoja.

Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 puolestaan täydentää asettamalla rakennushankkeissa sopimuskumppaneista syntyneiden osapuolien yleisiä velvollisuuksia, joiden mukaan tilaajan/rakennuttajan, suunnittelijan, urakoitsijan ja itsenäisen työnsuorittajan on yhdessä ja kunkin osaltaan huolehdittava siitä, ettei työstä aiheudu vaaraa työmaalla työskenteleville, eikä muille työn vaikutuspiirissä oleville henkilöille. **Kyseistä asetusta sovelletaan laaja-alaisesti rakentamiseen sisältäen myös ylläpitotyön.** Tämän dokumentin piirissä tällaisia töitä ovat mm. isojen liikenneportaalien ja leikkivälineiden pystytykset sekä rakenteiden, kuten viemäröinnin, reunatukien ja asfaltoinnin korjaukset. Näitä eivät ole mm. normaalien liikennemerkkien pystytys ja asfaltissa olevan kuopan paikkaus paikkausmassalla.

Kuva 1. Kyseessä olevien sopimusten ylläpitoprosessin sisältö lainsäätäjän näkökulmasta.

Helsingin kaupungin rakennusviraston katu- ja puisto-osasto (myöhemmin KPO) on antanut nämä turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet yleisten alueiden kadunpitäjän ja tilaajan roolissa. **Turvallisuuksäännöt ja menettelyohjeet -asiakirja** on VNa 205/2009 8 §:n mukainen asiakirja, jossa tilaaja esittää sopimuskumppanilleen palvelusopimusta koskevat turvallisuushallinnan tavoitteet ja toimenpiteet.

Asiakirja koskee kokonaisuudessaan sopimuksenmukaisia ylläpitotöitä ja se sisältää ohjeita turvallisuusseurantaan ja tarkastuksiin, yhteistoimintaan ja kokouksiin, osapuolten hyväksyntää edellyttävien turvallisuussuunnitelmien käsittelyyn sekä ohjeita töiden ajoitukseen tai erityisiä työmenetelmiä koskevia vaatimuksia, sekä tarvittaessa ulkopuolisen työvoiman järjestämiseen liittyvät menettelyt ja työhygieenisia mittauksia koskevat menettelyt.

1.2 Turvallisuussäntöjen ja menettelyohjeiden sekä turvallisuusasiakirjan velvoittavuus

Näitä turvallisuussäntöjä ja menettelyohjeita on noudatettava kaikissa Helsingin kaupungin ylläpitotoimissa. Tässä asiakirjassa esitetyt velvoitteet ja menettelytavat koskevat niin Tilaajaa, pääasiallista määräysvaltaa käyttävää työnantajaa (= palveluntuottaja), aliurakoitsijoita kuin itsenäisiä työsuorittajia sekä muuta ulkopuolista työvoimaa.

Tämän asiakirjan lisäksi Tilaaja on laatinut **turvallisuusasiakirjan**, jossa esitetään tietoja sopimukseen kuuluvien ylläpitotöiden toteuttamiseen liittyvistä vaaroista ja haitoista. Sopimuskohtainen turvallisuusasiakirja sekä nämä turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet ovat toisiaan täydentäviä asiakirjoja.

Kaikkien sopimuksessa ylläpitotöitä tekevien tahojen on otettava huomioon turvallisuussäntöjen ja menettelyohjeiden sekä turvallisuusasiakirjan tiedot työn suunnittelussa, ohjaamisessa, työjohtamisessa sekä toteuttaessa ja valvoessa töitä.

Tilaajan vaatimuksena on, että sopimuksenmukaisissa ylläpitotoimissa noudatetaan nolla tapaturmaa -ajattelua.

1.3 Muut turvallisuusvaatimukset ja ohjeet

Toiminnassa tulee lisäksi noudattaa muun muassa seuraavia ohjeita:

- Helsingin Kaupungin pysyväispäätökset ja ohjeet
- Tilaajan ylläpidon tuotekortit
- Varusteiden ja kalusteiden valmistajien turvallisuusohjeet
- Erityiskohteiden turvallisuusohjeet ja pelastussuunnitelmat

Tilaajalla on oikeus antaa tarkempia turvallisuusvaatimuksia ja -ohjeita myöhemmin esim. muissa sopimuskohtaisissa asiakirjoissa. Annettujen määräysten ja ohjeiden lisäksi sopimukseen kuuluvien ulkopuolisten urakoitsijoiden, vuokratyöntekijöiden sekä kone- ja kuljetuspalvelutoimittajien on noudatettava palveluntuottajan antamia turvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita.

2 SOPIMUKSESSA TOIMIVAT KESKEISET TAHOT

2.1 Tilaaja

Tilaaja on sopimuskumppani, joka on tilannut työn suorituksen ja jonka osaltaan on noudatettava lainsäädännön ja Helsingin kaupungin päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita toiminnassaan. Tilaajan vastuuhenkilö päivittää sopimusten mukaisten ylläpitotöiden turvallisuussäntöjä ja menettelyohjeita sekä sopimukseen annettua turvallisuusasiakirjaa tarvittaessa vastaamaan sopimuksen tilannetta ja olosuhteita sekä mahdollisesti muuttuvia lakeja, määräyksiä, viranomaisohjeita tmv.

2.2 Palveluntuottaja

Palveluntuottaja toimii tähän sopimukseen kuuluvissa ylläpitotöissä lainsäädännön tarkoittamana pääasiallista määräysvaltaa käyttävänä työnantajana sekä vastaa päätoteuttajan velvollisuuksista palvelu- ja ylläpitosopimusten mukaisessa työssä. Palveluntuottaja laatii sopimuskohtaisen ylläpitotyötä koskevan turvallisuussuunnitelman. Suositus turvallisuussuunnitelman sisällöstä on esitetty tilaajan toimesta kappaleessa 5.4.

2.3 Ulkopuolisen ja vuokratyövoiman käyttö

Palveluntuottaja on velvollinen tarkistamaan käyttämänsä ulkopuolisen työvoiman, puitesopimustoimittajiensa ja aliurakoitsijoidensa osalta tilaajavastuulain (1233/2006) mukaisten velvoitteiden hoitamisen. Ulkopuolisen työvoiman käyttämisen osalta on noudatettava sopimuksia ja kaupungin pysyväispäätöksiä. Vuokratyövoiman käytön aloittamisesta on palveluntoimittajan ilmoitettava työpaikan työterveysluollolle ja asianomaiselle työsuojeluvaltuutetulle (TTL 738/2002 3§).

Ulkopuoliselle työvoimalle, puitesopimustoimittajille ja aliurakoitsijoille asetettavat työturvallisuus- ja pätevyysvaatimukset ovat samat kuin palveluntuottajalla. Samoin heitä koskevat samat ilmoitus-, lupa- ja hyväksyttämismenettelyt kuin palveluntuottajaa.

2.4 Yhdyshenkilöt

Tilaajan ja palveluntuottajan ylläpitotöiden turvallisuudesta vastaavat henkilöt nimeetään. Palveluntuottajalla tulee olla tiedossa kaikkien sopimusten mukaisissa ylläpitotöissä toimivien urakoitsijoiden turvallisuudesta vastaavat henkilöt.

3 TURVALLISUUSJOHTAMINEN JA TURVALLISUUSHALLINNAN TAVOITTEET

3.1 Palveluntuottajan velvollisuudet

Palveluntuottajaa koskee pääasiallista määräysvaltaa koskevan työnantajan velvoitteet sekä päätoteuttajaa koskevat velvoitteet. Pääasiallista määräysvaltaa koskevat velvoitteet on määritetty Työturvallisuuslain 2 luvussa: Työnantajan yleiset velvoitteet (8–16 §). Päätoteuttajalle kuuluvat turvallisuustehtävät on määritelty lisäksi valtioneuvoston asetuksessa rakennustyön turvallisuudesta (VNa 205/2009) rakennustöiden osalta.

Palveluntuottajan tulee huolehtia työnantajia velvoittavan riskikartoituksen tekemisestä, työntekijöiden perehdyttämisestä ja lakisääteisten tarkastusten suorittamisesta. Palveluntuottaja tarkastaa, että työntekijöillä on työn edellyttämät pätevyysvaatimukset ja lupakirjat.

Palveluntuottajan on huolehdittava sekä työsuojelumääräysten että tilaajan antamien vaatimusten ja ohjeiden mukaisesti turvallisuuden ja terveyden kannalta tarpeellisesta ylläpitotyön yleisjohdosta ja osapuolten välisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun järjestämisestä, toimintojen yhteensovittamisesta sekä tukikohdan ja työkohteiden yleisestä siisteydestä ja järjestyksestä.

Palveluntuottaja tekee yhteistyötä tilaajan vastuuhenkilöiden kanssa ylläpitotyön turvallisuutta koskevassa suunnittelussa ja ylläpitotyön toteuttamisessa.

Palveluntuottajan on varmistettava, että kaikki sopimusten mukaisiin ylläpitotöihin liittyvät ilmoitus- ja lupamenettelyt hoidetaan asianmukaisesti lainsäädännön sekä viranomaisten vaatimuksia ja ohjeita noudattaen.

Palveluntuottajan velvollisuuksiin kuuluu huolehtia alueella tehtävien töiden yhteensovittamisesta ja yhteistyöstä.

Sopimusten mukaisista ylläpitotöistä laaditut turvallisuusdokumentit, kuten tarkastuspöytäkirjat ja työohjeet, kootaan tukikohdassa olevaan kansioon. Ne säilytetään arkistointiohjeen mukaisesti.

3.2 Ulkopuolinen työvoima ja muut urakoitsijat

Palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että kaikki tilaajan antamat turvallisuuteen liittyvät vaatimukset ja ohjeet välitetään myös muille sopimuksessa toimiville urakoitsijoille. Palveluntuottajan on huolehdittava, että työhön käytetty ulkopuolinen työvoima, puitesopimustoimittajat sekä kone- ja kuljetuspalveluiden keskeiset urakkaan osallistuvat työntekijät ovat tutustuneet tietoisia tilaajan turvallisuusvaatimuksista.

Työn johto ja valvonta sekä siihen liittyvät työnantajan velvollisuudet kuuluvat kunkin työntekijän omalle työnantajalle. Kaikki osapuolet huolehtivat osaltaan lakisääteisistä sekä sopimusasiakirjoissa asetetuista velvollisuuksistaan. Urakoitsijoiden tulee huolehtia turvallisuusmääräyksistä ja -ohjeista tiedottamisesta edelleen omille aliurakoitsijoilleen ja työntekijöilleen sekä valvoa osaltaan niiden noudattamista.

Jokainen urakoitsija vastaa ensisijaisesti omien työntekijöidensä turvallisuudesta. Jokainen urakoitsija vastaa tahollaan käyttämiensä koneiden ja laitteiden, materiaalien, kemikaalien sekä työmenetelmien turvallisuudesta.

Palveluntuottajan vastuu kolmansille osapuolille sattuneista vahingoista on esitetty sopimuksissa.

3.3 Yhteinen työpaikka ja sopimusalueella tehtävät muut rakennustyöt

Työturvallisuuslaki määrittelee yhteisen työpaikan käsitteen. Palveluntuottajan tulee osoittaa turvallisuussuunnitelmassa yhteisen työpaikan menettelyt ja perehdyttää sekä saattaa ne tiedoksi urakoitsijoille.

Sopimuksissa ilmoitetuilla alueilla samanaikaisesti muiden urakoitsijoiden, tilaajan tai kolmansien osapuolten toimesta tehtävät työt ja suoritusvelvollisuus on esitetty sopimusasiakirjoissa. Urakkasuhteet on esitetty sopimusasiakirjassa.

4 TURVALLISUUSUUNNITTELU

4.1 Yleistä

Palveluntuottajan on huolehdittava, ettei ylläpitotöistä aiheudu vaaraa työkohteessa työskenteleville, eikä muille töiden vaikutuspiirissä oleville henkilöille.

Urakoitsijoiden on informoitava teettämänsä työn aiheuttamista vaaroista ja tarpeellisista turvatoimista palveluntuottajalle ja muille työn vaikutuspiirissä oleville osapuolille. Informaatio ja tarpeellisista menettelytavoista sopiminen tulee tapahtua hyvissä ajoin ennen sellaisten töiden aloittamista, joissa koneista, aineista tai työmenetelmistä saattaa aiheutua vaaraa.

Palveluntuottaja on omalta osaltaan velvollinen tuomaan esille mahdolliset muutostarpeet turvallisuuteen liittyen tilaajan vastuuhenkilöille. Lisäksi palveluntuottajan on välitettävä muuttuneet tiedot ylläpitotöihin osallistuville muille urakoitsijoille tiedoksi.

4.2 Työsuojeluorganisaatio

Pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan tulee nimetä työsuojelupäällikkö, jonka tehtävänä on avustaa työnantajaa ja esimiehiä tehtävissä, jotka liittyvät työsuojelun asiantuntemuksen hankintaan sekä yhteistyöhön työntekijöiden ja työsuojeluviranomaisten kanssa. Tässä tarkoituksessa työsuojelupäällikön tehtävänä on ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin työnantajan ja työntekijöiden välisen yhteistoiminnan järjestämiseksi ja ylläpitämiseksi työpaikalla sekä toimia työsuojelua koskevan yhteistoiminnan kehittämiseksi. Palveluntuottaja tarkentaa menettelyt sopimusten mukaisiin töihin liittyen turvallisuussuunnitelmaan.

4.3 Työturvallisuutta koskevat suunnitelmat

Tilaaaja edellyttää palveluntuottajan laativan yleisen sopimuskohtaisen turvallisuussuunnitelman sekä tarvittaessa VNa 205/2009 tarkoittaman rakennustyön alaisista kunnossapitotöistä asetuksen mukaista tarkentuvaa turvallisuussuunnittelua (vaaralliseksi töiksi todettujen töiden turvallisuussuunnittelu, erityisiä turvallisuus- ja terveysvaaroja sisältävien töiden turvallisuussuunnittelu).

Turvallisuussuunnittelussa ja siihen liittyvissä menettelyissä tulee noudattaa turvallisuuslainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Sopimuskohtainen turvallisuussuunnitelma on toimitettava tilaajalle tarjouksen yhteydessä. Tilaaja hyväksyy päivitetyn turvallisuussuunnitelman sopimuskatselmustilaisuudessa.

Turvallisuussuunnitelmassa ja toiminnan suunnittelussa tulee huomioida:

- tilaajan turvallisuusasiakirja sekä turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet,
- tehtävän sopimusalueen työn luonne ja työkohteisiin keskeisesti liittyvät erityispiirteet ja toimintoympäristön olosuhteet,
- työsuojelumääräysten vaatimukset.

4.4 Turvallisuussuunnitelman sisältömalli

Turvallisuussuunnitelma ei koske palveluntuottajan omissa tiloissa tapahtuvaa työskentelyä, vaan on sopimuksen mukaisen urakan kohdekohtainen asiakirja turvallisuuden hallinnasta ja menettelyistä.

Turvallisuussuunnitelman sisältö voi perustua seuraavaan otsikointiin:

1. Organisaation kuvaus
 - Organisaatio ja työsuojeluorganisaatio
 - Turvallisuussuunnitelman tekijä ja hyväksyjä,
 - Turvallisuussuunnitelman päivittäminen
2. Vastuut ja pätevyudet
 - Turvallisuusjohtaminen
 - Turvallisuudesta vastaava(t) henkilö(t)
 - Turvallisuus- ja työpätevyudet
 - Turvallisuuteen liittyvä koulutus ja perehdyttäminen
3. Turvallisuusohjeet ja menettelyt
4. Turvallisuus- ja työsuojelutarkastukset
5. Työn toteuttamiseen liittyvät turvallisuusasiat
 - Luvat, luvanvaraiset ylläpitotyöt
 - Ilmoitukset
 - Liikenteenjärjestelysuunnitelmat
 - Varusteet ja laitteet
 - Erityiskohteiden turvallisuusjärjestelyt
6. Toiminta onnettomuus- ja poikkeustilanteissa
7. Turvallisuuteen liittyvien asioiden dokumentointi
 - Suunnitelmat
 - Tarkastukset
 - Vahinkotilanteet, vaaratilanteet
8. Turvallisuusseuranta ja auditointi

4.1 Turvallisuussuunnitelman päivittäminen

Turvallisuussuunnittelu ei ole kertaluonteista. Palveluntuottajan tulee täydentää ja päivittää laatimiaan suunnitelmia työn niin edellyttäessä. Turvallisuussuunnitelma tulee tarkistaa ja tarvittaessa päivittää vuosittain sopimuksen tilanne huomioiden. Asiakirjasta tulee löytyä sitä varten versiointitunnukset ja päivämäärä. Tilaajalla on oikeus antaa tarkempia ohjeita palveluntuottajan tekemään turvallisuussuunnitelmaan.

5 TOIMENPITEET JA MENETTELYT TURVALLISUUDEN VARMISTAMISEKSI

5.1 Työntekijöihin liittyvät menettelyt

Työssä tulee käyttää vain sellaisia työntekijöitä, jotka täyttävät työn ja tilaajan edellyttämät ammattitaito- ja pätevyysvaatimukset. Palveluntuottaja vastaa osaltaan käyttämänsä ulkopuolisen, vuokra- ja tilapäisen työvoiman sekä aliurakoitsijoiden osalta ammattitaito- ja pätevyysvaatimusten toteutumisesta ja riittävien turvallisuusohjeiden antamisesta.

5.1.1 Perehdyttäminen

Palveluntuottajan tehtävänä on huolehtia perehdyttämällä ja opastamalla, että sopimuksenmukaisessa ylläpitotyössä työntekijöillä on riittävät tiedot turvallisesta työskentelystä ja siitä, että he tuntevat ylläpitotyön vaara- ja haittatekijät sekä niistä aiheutuvien riskien poistamiseen tai pienentämiseen tarvittavat toimenpiteet.

Vastaavat tiedot tulee saattaa tiedoksi ulkopuoliselle työvoimalle, vuokratyövoimalle sekä kone- ja kuljetuspalveluhenkilöstölle. Jokainen urakoitsija vastaa osaltaan omien työntekijöidensä ja aliurakoitsijoidensa perehdyttämisestä työtehtäviin.

Palveluntuottajan ja urakoitsijoiden on huolehdittava työnopastuksesta ja että uuden tai työntekijöille muuten oudon työmenetelmän, kemikaalin, koneen tai työvälineen osalta omat työntekijät saavat riittävän opastuksen sekä tarvittavat käyttö- ja turvallisuusohjeet.

Lyhyissä työsuhteissa olevat henkilöt tulee myös perehdyttää turvallisuusasioihin. Lyhyissä työsuhteissa työskentelevien henkilöiden tulee työskennellä liikennealueilla tai muissa vaarallisiksi luokitelluissa tehtävissä aina kokeneiden ja pätevien henkilöiden valvonnassa.

Työnantajan velvollisuutena on lisäksi huolehtia, että työntekijä saa riittävät turvallisuustiedot urakasta sekä työhön, koneisiin ja laitteisiin liittyvän perehdyttämisen kielellä, jota työntekijä hallitsee.

Annettu perehdyttäminen on dokumentoitava. Kaikki perehdyttämistiedot tulee säilyttää tukikohdissa ja esittää tilaajalle tai tilaajan nimeämille edustajille pyydettäessä.

Ylläpitotöiden työntekijöiden tulee olla selvillä mm. seuraavista:

- yhteisen työpaikan järjestystä, liikennettä, tupakointia ja avotulen käyttöä koskevista määräyksistä
- työpaikalla tai siihen liittyvällä alueella tapahtuvaan toimintaan sisältyvistä muista erityisistä vaaratekijöistä (turvallisuusasiakirja)
- menettelyistä hätä- ja onnettomuustilanteissa (mm. avun hälyttäminen, suojautuminen, palovartiointi, vara- ja hätäuloskäytävät)

- sähkövirran ja energian saannista (mm. kytkennät, kaapelit, jatkojohdot, vaaralliset aineet ja paineita sisältävät putkistot)
- esiin tulleista vioista ja puutteista ilmoittamisesta
- töiden tekemisjärjestyksestä ja muutostilanteista
- yhteistyön ja toiminnan yleisistä menettelytavoista.

Työntekijöiden perehdyttämisessä on huomioitava psykososiaaliset uhka- ja väkivaltatilanteet, joita voi aiheutua esim. työkohteiden loppukäyttäjien taholta.

5.1.2 Turvallisuuspätevydet

Palveluntuottajan johtotehtävistä ja päätoteuttajan tehtävistä huolehtivalla on oltava riittävä pätevyys ja asiantuntemus huolehtia sopimukseen kuuluvista työturvallisuustehtävistä. Työnjohdon tulee olla hoito- ja kunnossapitotöihin perehtynyt.

Urakoitsijoiden vakituisesti työskentelevällä henkilöstöllä tulee olla työn edellyttämät turvallisuuspätevydet seuraavien vaatimusten mukaisesti:

- Työstä vastaavalla henkilöllä tulee olla voimassaoleva Pääkaupunkiseudun katuryökortti, Tieturva II-kortti, tai muu pätevyys, jonka Liikennevirasto hyväksyy Tieturvaa vastaavaksi.
- Työskenneltäessä tie- ja katualueella tai muulla yleisen liikenteen käytössä olevalla alueella on oltava voimassa oleva Tieturva I -koulutus
- liikenteenohjaajilla pitää olla suostumus tehtävään, sekä soveltuva liikenteenohjaajan koulutus ja/tai perehdytys tehtävään
- kuorma-auton kuljettajilta vaaditaan kuljetusalan ammattipätevyys
- ammattimaisesti kasvinsuojeluaineita käyttäviltä vaaditaan 26.11.2015 mennessä kasvinsuojeluainetutkinnon suorittamista
- tulitöitä tekeville ja tulityöluvan myöntävillä henkilöillä on oltava tulityökortti
- rautatiealueella tai sen läheisyydessä työskenneltäessä on oltava Liikenneviraston vaatimat turvallisuuspätevydet.

Tieturva 1 -koulutus vaaditaan:

- kadulla tai tiellä tienpidon tehtävissä työskentelevältä henkilöltä
- tie- ja päällysmateriaaleja kuljettavilta henkilöiltä
- työkoneiden kuljettajilta muussa kuin kertaluontoisessa työssä tie- ja katualueella
- muussa työssä katualueella työskenteleviltä.

Tieturva 2 -koulutus vaaditaan:

- urakan valmistelijat ja edustajat (ml. hankintakonsultit) kaduilla ja yleisillä alueilla suoritettavissa töissä
- kunnan erilaisia tie- ja katutöitä valvovat henkilöt
- koskee myös rakennuttajan turvallisuuskoordinaattorina toimivia
- muut kadulla tai sen läheisyydessä tehtäviin töihin liittyvien lupien käsittelijät
- päätoteuttajan vastuhenkilö
- työkohteen liikennejärjestelyistä vastaavat henkilöt

- muut työ- ja liikenneturvallisuustehtävistä vastaavat henkilöt
- tien- ja kadunpidon tehtävissä kadulla toimivat työnjohtajat
- henkilöt, jotka suunnittelevat työnaikaisia liikennejärjestelyjä
- muun urakoitsijan vastuunalainen henkilö.

Sähköasennustöihin liittyen vaaditaan Sähkötekkinen pätevyys:

- sähköasennustöitä tekevillä tulee olla sähkötyöturvallisuuskortti
- sähköistöistä vastaavalla henkilöllä tulee olla vähintään S2-sähköpätevyys
- sähköalan yrityksellä tulee olla nimetty sähkötöiden johtaja (toimii myös työturvallisuudesta vastaavana henkilönä yrityksessä)
- jännitetöitä saavat tehdä vain henkilöt, joilla on voimassa oleva jännitetyökoulutus
- työkohteessa tulee olla myös sähkötöitä tehtäessä paikalla henkilö, jolla on ensiapukoulutus.

Tilajalla on oikeus antaa lisävaatimuksia turvallisuuspätevyyksiin liittyen myöhemmin urakan aikana tai järjestää palveluntuottajalle ja muille urakoitsijoille perehdyttämistilaisuuksia ja turvallisuuskoulutusta em. pätevyysvaatimusten lisäksi.

Palveluntuottajan tulee myös varmistaa, että työpaikalla on ensiaputaitoisia henkilöitä niin, että työvuorossa on vähintään yksi (1) ensiaputaitoinen henkilö 25 työntekijää kohti.

Urakoitsijat vastaavat käyttämänsä työvoiman ja aliurakoitsijoiden osalta turvallisuus- ja tehtäväpätevyysien toteutumisesta ja riittävien turvallisuusohjeiden antamisesta. Palveluntuottajan on osaltaan valvottava yhteisellä työmaalla työskentelevien urakoitsijoiden sekä heidän työntekijöidensä pätevyysvaatimusten täyttymistä.

Palveluntuottajan tulee kuvata turvallisuussuunnitelmassaan kausi- ja määräaikaistyöntekijöihin sekä aliurakoitsijoihin liittyvät menettelyt pätevyysien suhteen.

5.1.3 Turvallisuuskoulutus

Tilajalla on oikeus vaatia palveluntuottajaa järjestämään turvallisuuskoulutusta henkilöstölle, mikäli sopimusten mukaisten ylläpitotöiden yhteydessä on ollut turvallisuuden kannalta vakavia turvallisuuspuutteita tai ylläpitotöiden yhteydessä on sattunut tapaturmia, liikenneonnettomuuksia tai vakavia vaaratilanteita.

Palveluntuottaja vastaa silloin turvallisuuskoulutuksen järjestelykustannuksista, jos tuottaja on ollut vastuussa vakavasta turvallisuuspoikkeamasta. Mahdollisten vakavien turvallisuuspuutteiden korjaamiseksi ja koulutuksen sisällön määrittelyssä tehdään yhteistyötä ja se tulee nähdä tilaajan ja palveluntuottajan hyvänä käytäntönä kehittää turvallisuuskulttuuria.

Urakoitsijoiden on osallistuttava omalla kustannuksellaan tilaajan tai palveluntuottajan järjestämään perehdyttämiseen ja turvallisuuskoulutukseen. Turvallisuuskoulutuksen osalta on sovittu siirtymäajasta vuoden 2015 osalta.

5.1.4 Henkilövahvuus ja henkilötunnisteet

Palveluntuottajan tulee ilmoittaa sopimuksenmukainen resurssitilanne kuukausittain työmaakokouksissa.

Sopimusten mukaisissa ylläpitotöissä työskentelevillä on oltava mukana kuvallinen henkilötunniste, josta käy ilmi henkilön nimen (ja syntymäajan) lisäksi työnantajan nimi ja y-tunnus ja se, onko kyseessä työsuhteessa oleva työntekijä vai itsenäinen työnsuorittaja. Henkilötunnisteen ei tarvitse olla kuvallinen kausityöntekijöillä (esim. kesätyöt) ja muissa lyhyissä työsuhteissa työskentelevillä.

Palveluntuottajan tulee huomioida rajatulla työmaa-alueella liikkuvien työntekijöiden osalta kuvallinen henkilötunniste, josta käy ilmi henkilön nimen (ja syntymäajan) lisäksi henkilökohtainen veronumero sekä työnantajan nimi ja y-tunnus ja se, onko kyseessä työsuhteessa oleva työntekijä vai itsenäinen työnsuorittaja. Yksittäisillä rakennustyökohteilla kuvallisen henkilötunnisteen tulee olla esillä ja se vaaditaan myös määräaikaisilta työntekijöiltä.

5.1.5 Työhyvinvointi

Työnantajien tulee noudattaa hyviä henkilöstöjohtamisen periaatteita, avoimuutta ja yhteistoiminnallista menettelyä. Heillä pitää olla työsuojelun toimintaohjelma ja -suunnitelma, mitkä sisältävät työturvallisuutta, työhyvinvointia ja työkyvyn ylläpitoa koskevat toimenpideohjelmat. Työnantajilla tulee olla päihdeohjelma.

5.1.6 Henkilönsuojainten ja varoitusvaatetuksen käyttö

Palveluntuottajan tulee varmistaa, että ylläpitotyössä ja mahdollisesti rakentamiseen rinnastettavassa kunnossapitotyössä noudatetaan voimassa olevia työntekijöiden suojaamista koskevia asetuksia ja työsuojelumääräyksiä. Vastuu käsittää myös työssä käytettävien aineiden ja materiaalien osalta ympäristön suojelun huomioonottamisen.

Työnantajan on valittava henkilönsuojaimet työntekijän turvallisuudelle ja terveydelle aiheutuvien vaarojen tunnistamisen ja niiden merkityksen arvioinnin perusteella.

Työssä käytettävien henkilökohtaisten turvavarusteiden tulee aina olla CE-hyväksytyjä. Henkilönsuojaimia tulee olla riittävästi, niiden tulee olla tarkoitukseen soveltuvia ja henkilöstön tulee olla perehdytetty niiden käyttöön.

Työntekijöillä on oltava päällä vähintään:

- varoitusvaatetus, jonka suojausluokka on 2. tai 3.
- työn edellyttämät turvajalkineet
- työn ja työolosuhteiden edellyttämät muut henkilökohtaiset suojavälineet (suojakypärä, silmäsuojain, hengityssuojain, kuulonsuojaimet, polvisuojaimet, pelastusliivit, muu suojavaatetus ja -varustus (esim. kasvinsuojelutyössä)).

- työnantajan on annettava työntekijöille käyttöön suojalasit niissä töissä, joissa on merkittävä silmätapaturmanvaara.

Liikennealueilla työskennellessä tulee ottaa huomioon varoitusvaatetuksesta annetun standardin (SFS-EN 471:1994 tai SFS-EN ISO 20471) vaatimukset (huom. luokitus 1–3, jossa luokka 3 vaativin). Liikenteen ohjauksessa ym. vastaavassa työssä käytetään luokan 3 varoitusvaatetusta ja muissa tiellä tehtävissä töissä luokka 2.

Kypärää tulee käyttää kaikissa sellaisissa ylläpitotöissä töissä, joissa on putoamisvaara tai vaara, että työntekijän päälle voi pudota tai lentää esimerkiksi rakenteen tai kasvillisuuden osia. Esimerkkejä tällaisista töistä ovat mm. puiden hoitotyöt maasta käsin tai nostokorista, puiden kaataminen ja suurten kaivantojen lähellä työskentely.

Käytettäessä valjastyypistä turvavyötä köysineen on käytettävä itsetoimivalla pituuden säätimellä varustettua varmistusköyttä, jos köyden pituutta joudutaan jatkuvasti säätämään.

Henkilökohtaisten suojainten käytöstä kieltäytyminen johtaa henkilön poistamiseen työtyökohteesta/tehtävistä.

5.2 Ilmoitukset ja luvat

Palveluntuottajan tulee huolehtia esimerkiksi seuraavat ilmoitukset tehtäväksi noudattaen niistä erikseen annettuja määräyksiä ja ohjeita:

- ilmoitukset ASA–rekisteriin (syöpävaarallisille aineille altistuneet) Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen yksikköön
- ilmoitukset nuorista työntekijöistä Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen yksikköön
- ilmoitukset työsuojeluviranomaisten työsuojelutarkastuksista työsuojelupäällikölle ja -valtuutetulle.

Palveluntuottajan ja ulkopuolisen työvoiman tulee sopimuksen mukaisesti hankkia asianmukaiset luvat noudattaen muun muassa Lupayksikön antamia erillismääräyksiä. Palvelusopimuksessa ja ylläpitosopimuksessa on mainittu: sopimusalueen hallintaan, toiminnan järjestelyyn ja huoltoon liittyvien lupien hankkiminen ja ilmoitusten tekeminen, kuten mahdollisesti tarvittavat vuoro-, yö- ja pyhätyöluvut, kaivuluvat, tilapäiset liikennejärjestelyluvut, rakennusvalvontaviranomaisten edellyttämät luvat ja ilmoitukset sekä ympäristölainsäädännöstä aiheutuvat ilmoitukset.

Helsingin kaupungin rakennusviraston palveluosasto (PAO) myöntää luvat yleisillä alueilla tapahtuvaan maankäyttöön. Näitä lupia ovat mm. katutyöluvut ja sijoitusluvut. Katutyöluva tarvitaan kaivutöihin, liikennealueen vuokraukseen tai rakennustyömaavuokraukseen. Lisäksi kaikkiin katutyöluhahakemuksiin on liitettävä tilapäisten liikennejärjestelyjen suunnitelma.

Kaivu ilmoitus on tehtävä aina, kun kaivetaan Helsingin kaupungin omistamalla yleisellä alueella. Jos työalue sijaitsee liikenteellisesti merkittävällä alueella ja kaivannon pituus ylittää 40 metriä, on kaivu ilmoituksen liitteeksi laadittava haittojen hallintasuunnitelma.

Rakennusvirastolta on vuokrattava liikennealuetta, jos kadulla tai jalkakäytävällä tehtävä työ sulkee aluetta pois yleisestä käytöstä. Rakennusvirastosta on haettava lupa yleisten alueiden vuokraamiseen **rakennustyötä** varten, kun katu- tai puistoaluetta joudutaan aitaamaan työmaa-alueeksi.

Sijoituslupaa vaativat maan alle tai näkyvään ympäristöön sijoitettavat pysyväisluonteiset johdot, rakenteet ja laitteet. Sijoitussuostumus annetaan yhdyskuntaa tai kiinteistöä palveleville johdoille, kaapeleille, putkille tai niihin liittyville laitteille. Vaikka kohteelle jouduttaisiin hakemaan rakennusvalvontavirastosta rakennus- tai toimenpidelupa, tarvitaan myös sijoituslupa tai -suostumus.

Helsingin kaupungin ympäristökeskukselle on tehtävä ympäristönsuojelulain (86/2000) 60 §:n mukainen kirjallinen ilmoitus tilapäistä melua tai tärinää aiheuttavasta toimenpiteestä tai tapahtumasta, jos melun tai tärinän on syytä olettaa olevan erityisen häiritsevää. Ilmoitus on tehtävä hyvissä ajoin ennen toimenpiteeseen ryhtymistä tai toiminnan aloittamista, kuitenkin viimeistään 30 vuorokautta ennen tätä ajankohtaa. Palveluntuottajan on myös huolehdittava tiedottamisesta ympäristön asukkaille.

Toiminta työkohteissa voi vaatia toiminnan laajuudesta johtuen ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan. Luvan tarpeen voi varmistaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta alueellisesta aluehallintovirastosta (AVI) ja alueellisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta (ELY).

Alueen pelastusviranomaisen valvoo polttoaineiden ja muiden kemikaalien varastointia. Varastoitavan polttonesteen ja muiden kemikaalien määrästä riippuen toiminta voi vaatia myös kemikaali-ilmoituksen tekemistä alueen pelastusviranomaiselle.

Sopimuksen mukaisia ylläpitotöitä koskevia lupia ja ilmoituksia ovat mm.:

- Päällystystyön luvat (myös rakenteiden kunnossapitotöihin)
- Lupa tilapäisiin liikennejärjestelyihin
- Ilmoitus työalueen sisällä olevasta raitiovaunureitistä
- Tilapäinen melu, tärinä ja poikkeukselliset tilanteet
- Nostotyölupa
- Maisematyölupa (esim. puiden kaatolupa)
- Tulityölupa
- Vesityölupa
- Häiriötä tuottavien lintujen poistoon anotaan lupa Suomen Riistakeskukselta
- Metsästystyöstä eli ampumisesta ruuti- tai jousiaseella sekä ajoverkkopyynnistä tehdään ilmoitus Poliisin johtokeskukseen ennen työhön ryhtymistä.
- Palveluntuottaja tekee metsästyksessä myös saalisilmoituksen.

- Lisäksi tarpeen mukaan haetaan poikkeuslupa metsästyskauden ulkopuolella tehtävään metsästykseen. Palvelun tuottaja osallistuu lisäksi metsästyslupa-asioiden valmisteluun.

Välittömistä korjaustöistä tulee ilmoittaa lupayksikköön myös jälkikäteen. Asioiden käsittelyä varten on käytössä tilaajan lupajärjestelmä (Winkki).

5.3 Työnaikaiset liikenteen järjestelyt ja liikenneturvallisuus

Palveluntuottajan ja urakoitsijoiden on huolehdittava työssään tarpeellisista liikennejärjestelyistä, varoitusmerkinnöistä ja suojaustoimenpiteistä.

Työnaikaisten liikenteenjärjestelyiden suunnittelussa tulee noudattaa:

- Tieliikennelakia (267/1981)
- Tieliikenneasetusta (182/1982)
- Esteettömän rakentamisen ohjeet (SuRaKu): Esteettömän ympäristön suunnitteluohjekortti 8, tilapäiset liikennejärjestelyt -ohje
- Kaivutyöt ja tilapäiset liikennejärjestelyt pääkaupunkiseudulla -ohjetta (PKS-kaupungit, Oiva Akatemia 1.4.2014)
- Tilapäiset liikennejärjestelyt katualueella -ohjetta (Suomen Kuntatekniikan yhdistys ry, SKTY 1/2013)
- Liikennemerkkien käyttö kaduilla -ohjetta (Kuntaliitto, 2012)
- Tieturva-koulutusaineiston ohjeita.

Tilapäisistä liikennejärjestelyistä laaditaan suunnitelma aina, kun työskennellään katualueella. Palveluntuottaja laatii tai huolehtii laadittavaksi tilapäisten liikennejärjestelyiden toteutussuunnitelmat tilaajan ohjeiden ja työkohteesta tehdyn riskienarvioinnin pohjalta. Toteutussuunnitelma on hyväksyttävä tilaajalla tai hänen nimeämällä edustajilla.

Suunnitelman tilapäisistä liikennejärjestelyistä laaditaan mm. seuraavissa tapauksissa:

- vuosittain toistuvien tapahtumien tilapäisten liikennejärjestelyjen hoito (ks. Katujen ja puistojen ylläpidon työohjelma, luku 3.3)
- ylläpitotehtävien vaatima tilapäisten liikennejärjestelyjen hoito

Palveluntuottajan on huolehdittava, että työkohteeseen rajoittuvien kiinteistöjen pelastustiet ovat katualueen osalta aina ajokunnossa. Ajotiet, purku- ja lastauspaikat on suunniteltava kuormituksen suuruuden ja laadun vaatimusten mukaisiksi.

Raitiotie- ja metroratojen läheisyydessä tulee huomioida HKL:n turvallisuusvaatimukset ja ohjeet. Maantie- ja rata-alueen läheisyydessä työskenneltäessä tulee olla tietoinen ja huomioida Liikenneviraston vaatimukset turvallisuuden suhteen. Rautatiealueella liikkuminen, työnteko tai kaluston ulottuminen rautatielle on ehdottomasti kielletty.

5.4 Työskentelyalueet

Työskentelyalueet tulee erottaa liikenteestä liikennejärjestelyjen suunnitelmassa esitetyllä tavalla. Käytettävistä sulkulaitteista, aidoista yms. tulee ilmetä palveluntuottajan yhteystiedot.

Tilaaaja edellyttää seuraavaa:

- työkohteessa, jossa tehdään rakentamiseen rinnastettavaa kunnossapitotyötä tai kyseessä on pidempi aikainen rajattu ylläpitotyön kohde, on työkohteen rajalle asetettava info-taulu, josta ilmenee työkohde, tilaaja/rakennuttaja, palveluntuottaja/päätönteuttaja ja työn kesto.
- lisäksi kyseiset työkohteet aidataan tarkoituksenmukaisesti
- jätteiden keräys ja kuljetus hoidetaan asianmukaisesti
- työkohteeseen järjestetään riittävät palontorjuntavalmiudet
- tarvittaessa laaditaan pelisäännöt siisteyden ja järjestyksen ylläpidosta.

Myös lyhytkestoisessa työssä tulee merkitä työalue ja ottaa huomioon lain edellyttämä huolellisuus ja varovaisuus etenkin silloin, kun toimitaan tiellä tai kadulla tehtävissä töissä liikennesääntöihin liittyvien poikkeussääntöjen mukaan.

5.5 Varottavat muut osapuolet, rakenteet ja herkäät alueet

Palveluntuottajan ja urakoitsijoiden on huolehdittava, ettei heidän työstään aiheudu vaaraa tai haittaa työn ulkopuolisille henkilöille tai heidän omaisuudelleen. Työskenneltäessä on varottava läheisyydessä olevia rakennuksia, rakennelmia, rajamerkkejä, teitä ja katuja. Samoin on varottava eläimiä, kasvillisuutta, erityiseen hoitoon otettuja puita sekä luonnonsuojellisesti tai muinaishistoriallisesti arvokkaita kohteita.

Tehtävässä työssä on varmistettava ennen töiden aloittamista työalueella olevien johtojen, putkien ja kaapeleiden tai muiden suojattavien rakenteiden ja rakennelmien tai tärkeiden suojeltavien kohteiden sijainti sekä huolehdittava näiden suojaamisesta tai mahdollisesta työnaikaisesta siirtämisestä. Siirtomahdollisuus on selvitettävä aina ko. rakenteen tai rakennelman omistajan sekä tarvittaessa tilaajan kanssa.

5.6 Työkohteen ja ympäristön siisteys ja järjestys

Palveluntuottajalle ja urakoitsijoille kuuluu työstä johtuva ympäristön puhtaanapito. Ylläpitotyöt on aina pyrittävää järjestämään siten, että ympäristölle ei aiheudu tarpeettomia likaantumista aiheuttavia haittavaikutuksia.

Työssä on noudatettava hyvää järjestystä ja siisteyttä sekä huolehdittava osaltaan jätteiden keräyksestä niille osoitettuihin pisteisiin tai astioihin. Jätevedet on johdettava kunnan yleiseen viemäriin tai umpisäiliöön. Työkoneiden renkaat on tarvittaessa pestävä ennen kuin koneet siirtyvät katualueelle.

Työssä tulee noudattaa Helsingin kaupungin ympäristönsuojelumääräyksiä.

5.7 Töiden ajoittaminen

Työaika rajoitteet ymv. on esitetty sopimuskohtaisissa ehdoissa. Muun muassa työsuojeluviranomaiselta haetaan yötyötä koskevat poikkeusluvut sekä tehdään hätätyötä koskevat ilmoitukset. Hätätyöilmoituksen mukana on oltava päälluottamusmiehen lausunto.

5.8 Käytettävät koneet ja laitteet

Ylläpitotyössä käytettävien maantieliikenteen ajoneuvojen on oltava liikenteeseen soveltuvia ja rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turvallisia sekä ajoneuvoja koskevien säännösten mukaisia. Tie- ja katualueilla sekä muilla liikenteeseen käytetyillä paikoilla on työkoneiden erotuttava muusta liikenteestä. Ajoneuvon rakenne, varusteet ja ulkopuolinen muoto eivät saa aiheuttaa vaaraa.

Ajoneuvon omistaja (luovuttaessaan varmistaa ja huolehtii korjauksista sekä huolloista) sekä ajoneuvon kuljettaja (ilmoitusvelvollisuus vioista, joita ei voi itse korjata) ovat vastuussa siitä, että liikenteeseen käytettävä ajoneuvo on liikennekelpoinen (Ajoneuvolaki 1090/2002).

Työkoneiden havaittavuuteen ja varusteisiin liittyviä vaatimuksia on esitetty:

- Ajoneuvolaissa (2002/1090) on säädetty yleisesti turvallisuusvaatimuksista (esim. 4§).
- Tieliikennelaissa (3.4.1981/267) todetaan tienpitoajoneuvon kohtaamisesta, ohittamisesta ja sitä koskevista poikkeusannoista
- Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa (2006/274) on säädetty ajoneuvojen varoitusvalaisimista sekä traktorien, moottorityökoneiden ja maastoajoneuvojen, niiden perävaunujen sekä hinattavien laitteiden rakenteesta ja varusteista.
- Heijastavista ääriivamerkinnoista säädetään Trafín tieliikenneohjeessa (TRAFI/384/03.04.03.03/2011)
- peruutushälyttimet 568/2012

Suomen lainsäädännössä esiintyy usein viittauksia direktiiveihin ja niissä esitettyihin vaatimuksiin. Huomattavaa on, että direktiivit koskevat kaikkia ajoneuvoja ja niiden valaisimia. Tienpitoajoneuvojen varoitus- ja huomiovalaisimille ei ole määritelty omia direktiivejä.

Ajoneuvojen valaisimiin, heijastimiin ja muihin havaittavuuden kannalta olennaisiin vaatimuksiin otetaan kantaa muun muassa seuraavissa EU -direktiiveissä:

- 76/756/ETY ja sen muutospdirektiivit (7 kpl)
- 76/757/ETY ja sen muutospdirektiivit (1 kpl)
- 76/758/ETY ja sen muutospdirektiivit (2 kpl)

Työkoneiden yms. säilytykseen, tankkaukseen ja huoltoon käytettävät alueet on oltava siihen käyttöön tarkoitettuja ja lain- ja kaupungin vaatimusten mukaisesti suojattuja (huomioitava Helsingin ympäristönsuojelumääräykset). Polttoainesäiliön täyttö tukikohdissa on kielletty, ellei säiliötä ole varustettu ylitäytönestolaitteella.

Tärkeällä pohjavesialueella saa työkoneiden polttoainetankeissa olevan polttoaineen lisäksi säilyttää erillisessä säiliössä kerrallaan yhteensä enintään 2000 litraa polttonesteitä. Säiliön on oltava kiinteällä suoja-altaalla varustettu. Säiliö on varustettava laponestolla. Säiliön täyttöventtiilin tai siirtopumpun on oltava lukittuna työajan ulkopuolella ja tarvittaessa muulloinkin asiattoman käytön estämiseksi. Säiliö on lisäksi sijoitettava tiiviille, polttonesteitä läpäisemättömälle alustalle. Tankkauspaikan on oltava tiiviiksi pinnoitettu ja tankkauspaikalla on oltava saatavissa imeytysainetta ja kalustoa mahdollisten vuotojen keräämistä ja säilyttämistä varten. Toiminnassa on noudatettava kaupungin ympäristönsuojelun ohjeita.

Koneiden ja laitteiden tankkaamisen, asennuksen, käytön ja huollon yhteydessä on estettävä öljyn tms. pääsy maaperään. Palveluntuottajan tulee varmistaa mm. että tukikohdassa tai työkohteessa on öljyn imeyttämisainetta vahinkojen varalle ensitorjuntaan.

5.9 Kemikaalien käyttö

Palveluntuottaja vastaa, että kemikaaliluettelo ja kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteet ovat työntekijöiden nähtävillä (asetus kemiallisista tekijöistä työssä). Pyydettyessä ne on toimitettava tilaajalle tai tilaajan nimeämälle edustajalle.

Kasvinsuojeluaineiden (mm. torjunta-aineet ja lannoitteet), maalien, öljyjen, polttonesteiden, bitumiliuosten ja liuottimien käsittelyssä on noudatettava huolellisuutta. Polttonesteet ja muut kemikaalit on säilytettävä tiiviissä niille tarkoitetuissa astioissa. Kaasu- ja nestekaasupullojen varastointi tilojen on oltava viranomaismääräysten mukaisia ja niiden varastoinnista ja säilytyksestä samoin kuin palavien nesteiden varastoinnista on sovittava etukäteen palveluntuottajan nimeämän suojelujohtajan tai muun kemikaaliturvallisuudesta vastaavan henkilön kanssa. Kemikaalien päästäminen maahan tai veteen on kielletty. Tarvittaessa on huomioitava räjähdysvaarallisia tiloja koskevat ATEX -määräykset ja laatia räjähdysuojausasiakirjat sekä huolehtia niiden ajankohtaisuudesta.

Käytössä olevien siirrettävien säiliöiden tulee olla huollettuja ja hyväkuntoisia sekä suunniteltu tuki- ja työkohteiden käyttöolosuhteisiin. Säiliön tulee täyttää sille asetetut vaatimukset. Säiliön ulkopuolella esitetyissä kilpitedoissa tulee ilmetä säiliön sallittu käyttötarkoitus. Kun siirrettävä säiliö sijoitetaan maastoon, on otettava huomioon seuraavat asiat:

- etäisyys rakennuksesta ja toisesta säiliöstä ≥ 1 m
- etäisyys ojasta ja vesistöistä riittävä
- kantava alusta riittävän kestävä
- säiliö on irti alustasta > 100 mm
- säiliön ympärillä ei ole kasvillisuutta tai muuta palavaa materiaalia

- vuototilanteiden varalta suoja-allas, kaksivaippainen säiliö tai kemikaaleja läpäisemätön alusta.

Jos säiliötä käytetään kuljetukseen eli siirretään sitä tyhjentämättä ja puhdistamatta yleisillä teillä tai katualueilla, sen tulee täyttää palavan nesteen varastointimääräysten lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuslainsäädännön vaatimukset. Muiden vesistön, pohjaveden tai ympäristön pilaantumisvaaraa aiheuttavien kemikaalien säilyttäminen on järjestettävä lain ja kaupungin ympäristömääräysten mukaisesti.

5.10 Varautuminen vaara- ja onnettomuustilanteita varten

Palveluntuottaja on velvollinen kiinteistön pelastussuunnitelmassa selvittämään ja esittämään tukikohdan pelastusreitit sekä toimintaohjeet vaara- ja onnettomuustilanteiden varalle. Turvallisuuksuunnitelmassa esitetään ylläpitotyöhön ja työkohteissa tapahtuva varautuminen vaara- ja onnettomuustilanteisiin liittyen.

Palveluntuottajan veloitteena on informoida pelastusviranomaisia pelastusreiteistä, jos työkohteeseen opastamiseen ei riitä tie- ja katuosoite. Urakoitsijoilla tulee olla riittävästi ensiapukoulutuksen saaneita henkilöitä ja ensiaputarvikkeita tulee olla saatavilla.

Palveluntuottajan tulee laatia suunnitelmat vahinkotapausten varalle ja varmistaa mm. että tukikohdassa tai työkohteessa on riittävät menettelyt ja välineet työtapa-
turmien, kemikaalivahinkojen tai kone- ja laiterikkojen varalle ensitorjuntaan.

Esimerkiksi jos öljyä tmv. kuitenkin vahinkotapauksessa pääsee valumaan maahan, on saastunut maa heti poistettava ja ilmoitettava asiasta palo- ja pelastusviranomaiselle sekä tarvittaessa ympäristönsuojeluviranomaisille. Lisäksi on huolehdittava pilaantuneen maan asianmukaisesta jatkokäsittelystä.

Onnettomuus- tai tapaturmatilanteista tiedotetaan asianmukaisten tahojen lisäksi tilaajaa. Tiedottamisesta vastaa päätoteuttajan turvallisuusasioista vastaava henkilö. Tiedottaminen toteutetaan Helsingin kaupungin tiedottamiskäytäntöjen mukaisesti. Turvallisuuteen liittyvässä tiedottamisessa käytetään Helsingin kaupungin kriisitiedottamisen ohjetta.

5.11 Työhygieenisiä mittauksia koskevat menettelyt

Palveluntuottaja vastaa siitä, että työhygienian tasoa seurataan järjestelmällisesti ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin, esimerkiksi järjestää ilman epäpuhtauden mittaamisen ja haitan poistamisen. Poikkeamista informoidaan välittömästi tilaajan edustajana toimivaa.

6 KESKEISET YHTEENSOVITTAMISEN JA YHTEISTOIMINNAN MENETTELYT

6.1 Turvallisuusasioihin liittyvä tiedonkulku ja tiedottaminen

Palveluntuottajan tulee varmistaa tiedonkulku turvallisuusasioissa, jotta muut osapuolet saavat tarpeelliset tiedot ja ohjeet työhön liittyvistä vaaroista ja haitoista. Tiedonkulkuun liittyviä vaatimuksia ja menettelyohjeita on kuvattu lisäksi asiakirjan muissa kohdissa. Tilaaja edellyttää, että turvallisuusasioita käsitellään aina työtekniisten asioiden lisäksi kokouksissa.

6.2 Samanaikaisesti ja/tai peräkkäin tehtävien töiden turvallisuuden varmistaminen

Palveluntuottaja huolehtii sopimusten mukaisten ylläpitötöiden ja niitä koskevien suunnitelmien yhteensovittamisesta turvallisuuden varmistamiseksi. Urakoitsijan tulee turvallisuussuunnittelullaan ja siihen liittyvällä riskienarvioinnilla varmistaa samanaikaisesti ja/tai peräkkäin tehtävien töiden tai työvaiheiden turvallinen toteutus ja yhteensovittaminen. Huomioitavia asioita ovat riittävä tiedonkulku eri sopimuksiin tai urakoihin kuuluvien töiden tai työvaiheiden välillä.

6.3 Muut yhteistoimintamenettelyt

Samalla alueella toteutettavista muista sopimusten mukaisiin töihin vaikuttavista töistä kadunpitäjä informoi palveluntuottajaa ja tarvittaessa yhteen sovittaa työt näiltä osin yhteistoiminnassa muiden tahojen kanssa. Palveluntuottajan velvollisuutena on ilmoittaa tilaajalle muiden osapuolten toimintaan liittyvistä turvallisuuspuutteista.

7 TURVALLISUUSSEURANTA JA -TARKASTUKSET

7.1 Työnantajia velvoittavat riskikartoitukset

Palveluntuottajan tulee huolehtia työnantajia velvoittavien riskikartoitusten tekemisestä sekä päivittää ja täydentää riskienhallintasuunnitelmaansa (uusien vaara- ja haittatekijöiden tunnistaminen, riskien uudelleen arviointi ja toimenpiteiden suunnittelu) määräväleihin.

Ylläpitotyön riskikartoituksiin ja riskianalyysien tekemiseen löytyy mm. Käyttöohje Infrahankkeiden turvallisuusriskien tunnistusmenetelmä (Liikennevirasto 3067/090 /2012) sekä yleisiä riskikarttoja tiestön hoidon palvelusopimukseen liittyen riskien tunnistamiseen, joita voi soveltaa kaupunkien ja kuntien riskienhallintaan (TIEH 30/2009).

7.2 Turvallisuudokumenttien ylläpito

Palveluntuottajan tulee ylläpitää turvallisuusmääräysten mukaisia tiedostoja omasta turvallisuustoiminnastaan sekä sopimusten mukaisten töiden turvallisuuteen liittyvistä asioista, kuten suunnitelmat, tarkastukset ja perehdyttäminen. Tilaajalla tai tilaajan nimeämällä edustajalla on oikeus nähdä pyydettyä aineistoa.

7.3 Turvallisuusseurannan menettelyt

7.3.1 Lakisääteiset tarkastukset

Palveluntuottajan tulee huolehtia lakisääteisten tarkastusten suorittamisesta. Palveluntuottaja kuvaa turvallisuusseurannan menettelyt turvallisuussuunnitelmassaan.

Palveluntuottajan on varmistettava, että:

- kaikki säädöksissä vaaditut tarkastukset tehdään ajallaan ja huolellisesti
- tarkastajilla on tarpeellinen ammattitaito
- tarkastuksista laaditaan asianmukaiset pöytäkirjat
- tarkastuksissa havaitut työturvallisuutta vaarantavat puutteet korjataan välittömästi
- muille puutteille annetaan määräaika korjausten tekoon ja nimetään siitä vastaava henkilö.

Palveluntuottajan tulee sopimuksen aikana tehdä säännöllisesti seuraavat tarkastukset (Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta 403/2008):

- koneiden, laitteiden ja muiden työvälineiden tulee olla asianmukaisesti tarkastettuja ja työsuojelumääräysten mukaisia,
- työkohteen liikennejärjestelyt tarkastetaan joko viikoittaisten kunnossapitotarkastusten yhteydessä tai liikenteen hoidosta vastaavien henkilöiden toimesta säännöllisesti erillisinä liikennejärjestelyjen tarkastuksina,
- viikoittaiset kunnossapitotarkastukset on toteutettava niissä yksittäisissä rakennustyökohteissa, joita saattaa ilmetä ylläpitourakassa. Kyseisissä tarkastuksissa havainnoidaan mm. työkohteiden yleisjärjestys, liikenneturvallisuus, suojaaminen, valaistus ym. turvallisuuteen vaikuttavat seikat.

Liikennejärjestelyjen toimivuus työkohteissa ja yksittäisissä rakennustyökohteissa tulee tarkastaa myös pimeässä tai hämärässä. Tarkastuksia tekevät palveluntuottajan turvallisuusasioista vastaava henkilö sekä työnjohtoon kuuluvat henkilöt yhdessä työntekijöiden edustajan kanssa (työsuojeluasiamies tai -valtuutettu).

Sopimuksenmukaisiin mittauksiin kuuluvat myös päivittäiset ja viikoittaiset toiminnallisten alueiden ja toimintavälineiden tarkastukset. Toiminnallisten alueiden (leikki-paikat ja -puistot, skeittialueet, urheilualueet) toimintavälineiden tilanne tarkastetaan KuTu-lain (laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta, 75/2004) mukaisesti ja tuotekortissa ”Varusteiden ja kalusteiden hoito” esitetyn mukaisesti.

Leikkivälineiden tarkastamisen tekevät ne työntekijät, joilla on leikkivälineiden toiminnallisen tarkastamisen pätevyys.

Palveluntuottajan tulee raportoida KuTu-lain mukaisesti tilaajalle toiminta-alueiden ja niillä olevien toimintavälineiden turvallisuuspoikkeamista. Raportoinnin tulee olla säännöllistä ja se tehdään tarkoituksen mukaisella lomakkeella (Turvallisuuspakki). Raportointi voidaan myös tehdä esim. päiväkirjaan. Vakavista tapauksista tulee ilmoittaa viipymättä tilaajan vastuuhenkilölle. Lisäksi vakavista tapauksista on tehtävä erillinen selvitys tapahtumapäivänä.

Tilaajan edustajille ja valvojille on varattava tilaisuus halutessaan osallistua näihin yllämainittuihin tarkastuksiin.

7.3.2 Koneiden ja laitteiden tarkastukset

Urakassa käytettävien koneiden ja laitteiden kunto sekä soveltuvuus varmistetaan kulloinkin kyseessä oleviin käyttötarkoituksiin (VNa 403/2008). Palveluntuottaja vastaa siitä, että koneille, laitteille, teline- ja nostokalustolle sekä nostoapuvälineille tehdään lakisääteiset vastaanotto-, määräaikais- ja käyttöönottotarkastukset.

Ylläpitotöissä käytettävien ajoneuvojen, koneiden, nostureiden ja muiden nostolaitteiden, nostoapuvälineiden, telineiden, siirrettävien muottien, väliaikaisten tukien, henkilönsuojaimien ja muiden laitteiden rakenne ja kunto on todettava käyttötarkoitukseen sopiviksi ja niitä koskevien vaatimusten mukaisiksi. Tehdyt tarkastukset dokumentoidaan.

Yleisen liikenteen käytössä olevilla tie- ja katualueilla tai niiden läheisyydessä työskentelevien ajoneuvojen ja koneiden havaittavuus tarkastetaan vastaanottotarkastuksen yhteydessä. Työ-, suoja- ja tukitelineille, niille johtaville kulkusilloille sekä nostolaitteille ja nostoapuvälineille on tehtävä käyttöönottotarkastukset ennen niiden ottamista käyttöön.

Jokainen urakoitsija on velvollinen huolehtimaan ylläpitotöissä käytettävien ajoneuvojen ns. ajoon lähtötarkastuksen, jossa havainnoi varoitusvalaisimien, peruutushälyttimen, lamppujen ja heijasteiden kunnan ja ehjyyden.

7.3.3 Tukikohta- ja varastoalueen kunnossapitotarkastukset

Palveluntuottaja huolehtii määrävälein tehtävien kunnossapitotarkastusten tekemisestä. Kunnossapitotarkastukset voidaan tehdä Turvallisuus-mittarilla. Palveluntuottajan tulee nimetä Turvallisuus-mittauksista vastaava henkilö turvallisuussuunnitelmassaan.

7.3.4 Turvallisuuspoikkeamien käsittely

Palveluntuottajan tulee dokumentoida kaikki ylläpitotöiden aikana sattuneet vakavat turvallisuuspoikkeamat (työtapaturmat, onnettomuudet kolmansien osapuolien kes-

ken tai ympäristöonnettomuudet sekä vakavat vaaratilanteet työntekijöille, kolmansille osapuolille, liikenteelle ja ympäristölle).

Palveluntuottaja huolehtii, että vakavista tapaturmista tehdään välittömästi ilmoitukset Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen yksikköön, Poliisille ja työsuojelupäällikölle ja -valtuutetulle. Sähkötapaturmista tehdään ilmoitus myös Turvatekniikan keskukseseen.

Palveluntuottajan on huolehdittava, että yleiselle liikenteelle ja ympäristölle sattuneet vakavat vaaratilanteet sekä liikenne- ja ympäristövahingot dokumentoidaan poikkeamalomakkeelle ja tutkitaan. Lisäksi palveluntuottaja huolehtii siitä, että turvallisuuspoikkeamat (tapaturmat sekä vaara- ja vahinkotilanteet) käsitellään.

7.3.5 Tilaajan valvonta

Tilaajan ja tilaajan nimeämällä edustajilla, kuten valvojalla on oikeus milloin tahansa tehdä turvallisuuteen liittyviä tarkastuksia työkohteissa ja puuttua työssä esiintyviin vaaroihin ja riskeihin sekä turvallisuuspuutteisiin. Tilaaja tai tilaajan edustajat voivat antaa suoraan määräyksiä palveluntuottajalle ja urakoitsijoille sekä asettaa esim. määrääjän ja sanktion turvallisuutta vaarantavien laiminlyöntien korjaamiseksi. Jos laiminlyöntiä ei korjata annetussa määräajassa, tilaaja tai tilaajan nimeämät edustajat voivat keskeyttää työn ja antaa asian työsuojeluviranomaisten käsiteltäväksi. Heillä on oikeus välittömästi keskeyttää työt, mikäli on ilmeistä, että kysymyksessä on tilanne, josta voi aiheutua välitöntä vaaraa työntekijöille, ulkopuolisille henkilöille tai liikenteelle.

Tilaajan tai tilaajan edustajan tai liikenteen valvojan (Poliisin lisäksi muita liikenteenvalvoja ovat esim. Tulli- ja rajaviranomaiset) esille tuoma liikenneturvallisuutta vaarantava puute on korjattava välittömästi, samoin puute, joka voi aiheuttaa vaaraa tai vakavaa haittaa muille työkohteen vaikutuspiirissä oleville osapuolille.

Liikenteenjärjestelytehtävien ja turvallisuusveloitteiden tai ympäristövaatimusten laiminlyöntien seuraamukset on esitetty sopimuksessa/ työhjelmassa.

8 ERITYISIÄ YLLÄPITOTYÖN MENETELMIÄ KOSKEVAT OHJEET

8.1 Yleiset periaatteet

Palveluntuottaja huolehtii, että vaarallisista töistä ja työvaiheista laaditaan riskienarviointiin perustuvat kirjalliset suunnitelmat (esim. työohjeet) ennen töiden aloittamista. Urakoitsijoiden tulee huomioida noudatettavaksi melun, tärinän ja pölyn osalta Helsingin kaupungin ympäristönsuojelun määräykset.

8.2 Putoamissuojausten järjestäminen

Korkealla tehtävän työskentelyn turvallisuusvaatimuksissa on huomioitava VNa 403/2008 luku 4. Putoamisvaarallisista töistä on laadittava kirjalliset suunnitelmat. Suunnitelmissa otetaan huomioon sekä työntekijöiden mahdolliset putoamisvaarat että putoavien ja kaatuvien esineiden aiheuttamat vaarat.

Mikäli työntekijöiden putoamisvaaraa ei voida torjua teknisellä keinolla, esim. suojakaiteilla, tulee korkealla työskenneltäessä käyttää turvavaljaita. Myös suojakaiteiden ylläpitotyössä (esim. penkereillä ja silloilla) on tarvittaessa käytettävä turvavaljaita määräysten mukaisesti. Palveluntuottajan tulee varmistaa, että käytettävät turvavarusteet tarkastetaan säännöllisesti ja että niiden kunnosta huolehditaan.

Kaikki töiden yhteydessä esiintyvät kaivot ja muut aukot, joihin henkilöillä tai tavaroilla on mahdollisuus pudota, on suojattava kansin ja/tai kaitein työn etenemisen mukaan.

Palveluntuottaja vastaa, että korkealla työskennellessä mahdollisesti putoavien apuvälineiden tai muiden tavaroiden aiheuttama vaara poistetaan rakenteellisin toimenpitein suojakatoksilla, tarvittavilla jalkalistoilla ja tarvittaessa vaara-alue rajataan esteellä tms.

8.3 Nostotyöt

Nostolaitteita koskevat täydentävät vaatimukset tulee huomioida (VNa 403/2008 luku 3). Nostotöiden turvallinen suorittaminen edellyttää aina nostotyön suunnittelua. Palveluntuottaja huolehtii, että vaikeista ja vaarallisista nostotöistä laaditaan erilliset nostotyösuunnitelmat. Nostoista laaditaan aina kirjallinen suunnitelma, jos se tapahtuu yleisen liikenteen käyttämällä alueella. Nostot eivät saa tapahtua liikenteen tai työntekijöiden ylitse.

Nostotyöhön tulee käyttää tarkoitukseensa soveltuvaa nostolaitetta ja riittäviä nostoapuvälineitä. Lisäksi on huolehdittava, että nostoalustan kantavuus nostolaitteen alla on riittävä ja että nostolaite on tuettu luotettavasti kaatumisen estämiseksi.

Nostotyössä on varmistettava, että nostotyöhön osallistuvat henkilöt tuntevat nostoon liittyvät vaarat ja nostotyön oikean suorittamistavan. Lisäksi on huomioitava sääolosuhteiden vaikutus nostotyön turvallisuuteen ja se, että nostotöitä ei saa tehdä työntekijöiden tai muiden henkilöiden ylitse.

Henkilöiden nostaminen on sallittua vain siihen tarkoitukseen valmistetulla nostolaitteella. Lisäksi tulee varmistaa, että käytössä olevien henkilönostimien käyttöohjeet ovat saatavilla ja että nostimia käyttävät työntekijät osaavat käyttää niitä turvallisesti käyttöohjeiden mukaisesti.

Kaikkien teleskooppi- ja nivelpuominostimien koreissa työskentelevien on käytettävä henkilökohtaisia putoamissuojauksia. Muiden henkilönostimien ja nostureiden

henkilökoreissa edellytetään henkilökohtaisten putoamissuojausten käyttöä riskienarvioinnin perusteella.

8.4 Kaivu- ja täyttötöyt

Kaivutöistä, joissa kaivannon sortuminen voi aiheuttaa tapaturmavaaran, on laadittava kirjalliset kaivutyösuunnitelmat lainsäädännön ja sopimusasiakirjojen vaatimusten mukaisesti ja kaivutyöt on toteutettava laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Kaivannot on toteutettava tuettuina tai luiskattuina pätevän suunnittelijan laatimien suunnitelmien mukaisesti.

Kaivu- ja täyttötöissä ja niihin liittyvien suunnitelmien laatimisessa on otettava huomioon maan laatu, kaivannon syvyys, sortumavaara, luiskan kaltevuus ja kuormitus sekä vedestä, liikenteestä ja sääolosuhteista aiheutuvat vaaratekijät sekä käytettävän kaluston asettamat vaatimukset. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota yleisen liikenteen suojaamiseen ja kaivantojen sortumavaaran ennaltaehkäisemiseen. Kaivutyösuunnitelmat hyväksyy pätevä suunnittelija.

Ennen kaivutöihin ryhtymistä on selvitettävä tie- ja katualueella olevien johtojen, kaapeleiden sekä rakenteiden ja laitteiden tarkat sijainnit sekä niiden vaikutukset työsuoritukseen laitteiden omistajilta. Työalue ja kaivannot sekä täyttöjen reunat on rajattava selkeästi aitauksilla siten, että sivullisten kulku työalueelle on estetty.

8.5 Sähkötyöt ja sähkötapaturmavaaran torjuminen

Sähkötöiden osalta sovelletaan SFS 6002 Sähkötyöturvallisuus –standardia sekä sähköasennuksiin liittyen muita SFS käsikirjojen ja oppaiden periaatteita.

Töiden suunnittelussa on huolehdittava siitä, etteivät työn aikaiset sähköistykset tai työ sähkölinjojen ja -kaapeliin läheisyydessä aiheuta vaaraa työntekijöille tai ettei työ vahingoita sähkölinjoja tai -kaapeleita. Tarvittaessa on otettava yhteyttä linjat omistavaan yhtiöön mm. johtojen ja kaapeleiden siirtoasioissa tai muissa käytännön työnjärjestelyissä. Jos joudutaan työskentelemään eristämättömien johtojen läheisyydessä, on välillinen ja välitön sähkötapaturman vaara estettävä suojarakenteilla tai muilla keinoilla.

Kaikkien sähköasennusten on täytettävä sähköturvallisuusmääräykset. Työn suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava, että työvälineen tai laitteen käynnistäminen ei saa olla mahdollista muutoin kuin käyttämällä tietoisesti siihen tarkoitukseen varattua hallintalaitetta.

8.6 Paloturvallisuus ja tulityöt

Tulitöiden osalta noudatetaan Finanssialan Keskusliiton Tulityöt suojeluohjetta, sekä SFS 5900 Tulitöiden paloturvallisuus -standardia tulitöistä aiheutuvien henkilö- ja omaisuusvahinkojen torjumiseksi tilapäisillä tulityöpaikoilla.

Palveluntuottajan on ennen työn alkua tehtävä erillinen selvitys palovaaraa aiheuttavista työvaiheista ja -menetelmistä, rakennusaineista ja valmiista rakennusosista.

Palovaarallisiin kohteisiin laaditaan työkohtainen tulitöiden tulityösuunnitelma. Suuriin kohteisiin voivat paloviranomaiset edellyttää myös palontorjuntasuunnitelman laatimista.

Urakassa toimivat ovat velvollisia kiinnittämään huomiota paloturvallisuuteen ja toimimaan vastuualueellaan niin, että tulipalon vaaraa ei synny, ja noudattamaan viranomaisten antamia suojeluohjeita ja työkohteeseen erikseen laadittuja ohjeita.

8.7 Hukkumisvaaralliset työt

Siltatyöt, veneillä ja muualla vesistön läheisyydessä tehtävät työt esim. vesistöpenkereellä, on suunniteltava niin, että työntekijöiden hukkumisvaara ja sen torjuntatoimenpiteet, mm. riittävät putoamissuojaukset, on otettu huomioon. Hukkumisvaarallisia töitä tehtäessä pitää olla tarkoituksenmukaiset hengenvestilaitteet ja niiden käyttöön perehdytetty henkilö. Vesialueiden puhtaanapitotöissä tulee käyttää paukkuliivejä ja turvaliinaa. Putoamis- ja hukkumisvaarallisiin työkohteisiin tulee tarvittaessa asentaa tikkaat hätäpoistumista varten.

Veden alla tapahtuvasta työstä on tehtävä kirjallinen sukellustyön turvallisuussuunnitelma. Turvallisuussuunnitelmassa on käsiteltävä työn erityiset riskit, työntekijöiden pätevyys- ja ammattitaitovaatimukset, sukellusryhmän turvallinen kokoonpano, käytettävät sukelluslaitteet ja muut työvälineet, pelastautuminen ja muu toiminta onnettomuustilanteissa sekä muut työntekijän terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

8.8 Pölyntorjunta

Terveydelle tai ympäristölle vaaraa aiheuttavista pölyävistä töistä on laadittava kirjallinen pölyntorjuntasuunnitelma. Pölyntorjunnassa huomioidaan Helsingin kaupungin ympäristönsuojelumääräykset.

Ylläpitotyöt on tehtävä siten, että pölyhaitat ovat kaikissa olosuhteissa mahdollisimman vähäisiä. Käytettävä kalusto on varustettava tarkoituksenmukaisella pölyntorjunnalla. Tarvittaessa ajoneuvojen renkaat on pestävä ennen yleiselle katualueelle ajamista. Myös siirrettävä maa-aines on pidettävä mahdollisimman pölyämättömänä esimerkiksi peittämällä tai kastelemalla. Hiekoitushiekan koneellisen poistamisen tai muun koneellisen kunnossapito- ja puhtaanapitotyön aiheuttama pölyäminen on estettävä esimerkiksi kastelemalla. Ympäristöön kulkeutunut pöly ja lika on poistettava välittömästi.

8.9 Vieraslajien poisto- ja torjuntatoimet

Helsingin kaupungin omat pyyntityöohjeet vieraslajien poisto- ja torjuntatoimia varten on laadittu tuotekorteissa mainittujen lakien ja asetusten pohjalta.

Näitä lakeja ja asetuksia ovat mm.

- metsästyslaki (28.6.1993/615)
- metsästysasetus (12.7.1993/666)
- luonnonsuojelulaki (20.12.1996/1096)
- eläinsuojelulaki (4.4.1996/247).

Kemikaalien käyttö on kielletty tuulisella säällä, jotta vältetään kemikaalien kulkeutuminen ympäristöön.

8.10 Puunkorjuutyö

Puunkorjuutyössä tulee huomioida Valtioneuvoston asetus puunkorjuutyön turvallisuudesta (749/2001). Asetus antaa määräyksiä mm. henkilösuojainten käyttöön, työskentelyn turvaetäisyyksiin (esim. sähkölinjojen läheisyydessä) sekä myrskytuhojen ja konkeloiden purkamiseen ja korjuuseen.

8.11 Tunneleissa tehtävät työt

Tunnelissa tehtävien töiden suunnittelussa, toteutuksessa ja käyttöönotossa tulee noudattaa tunnelin turvallisuusasiakirjassa / pelastussuunnitelmissa esitettyjä vaatimuksia ja ohjeita sekä kaupungin käytössä olevia ohjeita ja määräyksiä.

8.12 Muita työmenetelmiin liittyviä ohjeita, joita saattaa ajoittain ilmetä myös ylläpitotyössä

8.12.1 Telineet ja työvälineet sekä niiden yhteiskäyttö

Telineet on suunniteltava ja rakennettava siten, että niillä on riittävä lujuus, jäykkyys ja seisontavakavuus kaikissa pystytys- ja purkuvaiheissa sekä telineen käytön aikana. Telineiden suunnittelussa on otettava huomioon mahdolliset liikenteen aiheuttamat vaarat.

Urakoitsijan on laadittava teline- ja tukirakenteista käyttöohje tai pätevän henkilön laatima rakennesuunnitelma. Lisäksi telineestä on laadittava pätevän henkilön toimesta käyttösuunnitelma, mikäli telineen sijainti on sellainen, että liikenne voi aiheuttaa vaaraa telineen vakavuudelle. Telineitä ei saa ottaa käyttöön, ellei siinä ole käyttöönottotarkastusta osoittavaa telinekorttia.

Työvälineiden, koneiden sekä muiden rakennusvälineiden tulee olla tarkoituksenmukaisia ja niiden tulee täyttää työturvallisuudelle asetetut vaatimukset. Ne on varustettava tarvittaessa sellaisilla apulaiteilla, ettei käsiteltäville tarvikkeille tai ympäristölle aiheuteta vahinkoa.

8.12.2 Elementtityöt

Elementtitoita vaativissa kohteissa elementtien ja muiden raskaiden esineiden asennustoista laaditaan kirjalliset turvallisuussuunnitelmat.

Turvallisuussuunnitelmia laadittaessa on tarvittaessa oltava yhteydessä elementtien valmistajiin ja suunnittelijoihin. Rakennesuunnittelija, vastaava työnjohtaja ja asennuksesta vastaava henkilö hyväksyvät kukin osaltaan lopullisen turvallisuussuunnitelman. Suunnitelmassa on oltava merkinnät eri osapuolten tekemästä hyväksymisestä.

Ennen asennustyön aloittamista on varmistettava, että asennustyön suorittajat tuntevat turvallisuussuunnitelman ja että heillä on riittävä ammattitaito työn turvalliseen suorittamiseen. Lisäksi tulee varmistaa, ettei työstä aiheudu vaaraa työn vaikutuspiirissä oleville. Elementtien asennuksessa ja tuennassa sekä putoamissuojien asennuksessa on noudatettava erityistä varovaisuutta.

Elementtien kunto tulee jokaisen elementin kohdalla tarkistaa ennen elementtien nostamista ja siirtämistä. Mikäli elementtejä on tarpeen varastoida työkohteeseen, on varastoinnin suunnittelussa otettava huomioon valmistajan ohjeet sekä varmistettava varastoinnin turvallisuus sekä maapohjan riittävä kantavuus.

8.12.3 Muottityöt

Käytettäessä muotteja, jotka painonsa tai kokonsa vuoksi edellyttävät nostoapuvälineiden käyttöä, tulee muottityön eri vaiheista tehdä kirjallinen suunnitelma. Suunnitelmassa tulee esittää vähintään turvallisuustoimenpiteet, jotka koskevat muottien käsittelyä, varastointia, nostoa, tuentaa ja työnaikaista vakavuutta sekä putoamisvaaran torjuntaa. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon muotin valmistajan ohjeet.

Ennen asennus- tai purkutyön aloittamista on varmistettava, että muottien asentajat ja purkajat tuntevat käytettävän muottityypin ja työmenetelmän ja että heillä on riittävä ammattitaito työn suorittamiseksi turvallisesti. Osaaminen on varmistettava yksityiskohtaisella opetuksella ja ohjauksella käytettävän muottityypin ja työmenetelmän mukaisesti.

8.12.4 Purkutyöt

Purkutöitä vaativissa kohteissa tulee laatia erilliset purkutyösuunnitelmat tai purkutyöselostukset, joissa esitetään mm. toimenpiteet sortumisen ja putoamisen estämiseksi sekä työjärjestys. Purettaessa kantavia rakenteita tai muuten vaarallisia kohteita on purkutyö tehtävä pätevän henkilön välittömässä valvonnassa. Lisäksi rakenteita purettaessa on huomioitava johtojen, kaapeleiden tmv. sijainti.

8.12.5 Räjätys- ja louhintatyöt

Louhintatyöt tulee tehdä Valtioneuvoston räjäytys- ja louhintatöiden turvallisuudesta antaman asetuksen (VNa 644/2011) /12/ vaatimusten mukaisesti. Asetuksessa on

säädetty räjäytys- ja louhintatöihin liittyvästä turvallisuussuunnittelusta, räjähteiden käsittelystä, räjäytystyönjohtajasta, panostajasta ja räjäytysuunnitelman laatimisesta.

9 MENETTELYT, KUN KYSEESSÄ ON YKSITTÄINEN RAKENNUS- TYÖKOHDE

Mikäli ylläpitotyön yhteydessä tehdään rakentamiseen rinnastettavaa kunnossapitotyötä, tulee palveluntuottajan tehdä sopimuksen mukaisista töistä ennakoilmoitus Etelä-Suomen aluehallintovirastoon seuraavissa tapauksissa:

- mikäli työmaa (yksittäinen työkohte) kestää yli kuukauden,
- ja sillä työskentelee itsenäiset työsuorittajat mukaan lukien yhteensä vähintään 10 työntekijää tai työn määräksi arvioidaan yli 500 henkilötyöpäivää.

Ennakoilmoitus on annettava tiedoksi myös tilaajalle, joka tässä tapauksessa toimii VNa 205/2009 mukaisesti rakennuttajana. Ennakoilmoitus laitetaan tukikohdassa kaikkien nähtäville ja se pidetään tarpeellisilta osin ajan tasalla.

Palveluntuottajan eli tässä tapauksessa päätoteuttajan on tehtävä ennen rakennustöiden aloittamista kirjallisesti työturvallisuutta koskevat tarkentavat suunnitelmat, joiden mukaan työt, työvaiheet ja niiden ajoitus järjestetään mahdollisimman turvalisiksi ja ettei niistä aiheudu vaaraa ylläpitotyössä työskenteleville ja muille työn vaikutuspiirissä oleville.

Palveluntuottajan tulee nimetä työtä varten vastuuhenkilö ja tarvittaessa hänelle sijainen. Jokaisen muun urakoitsijan pitää nimetä teettämänsä työn johtoa ja valvontaa varten vastuunalainen henkilö (VNa 205/2009 12 §).

Rakennustyömaalla suojakypärä on pakollinen. Samoin on huolehdittava muu henkilökohtainen turvavarustus viimeisimmän lainsäädännön mukaisesti kuntoon.

Näissä yksittäisissä rakennustyökohteissa palveluntuottaja toimii rakennuttajan nimeämä päätoteuttaja (jos rakennustyömaalle ei ole nimetty päätoteuttajaa, vastaisi rakennuttaja eli tässä tapauksessa tilaaja myös päätoteuttajalle kuuluvista velvollisuuksista).

Sopimusten mukaisista tilaajalle osoitettujen rakennuttajan työturvallisuustehtävistä vastaa kyseiseen sopimukseen nimetty tilaajan vastuuhenkilö (-t), joka nimitään turvallisuusasiakirjassa. Tilaajan vastuuhenkilö (-t) huolehtii turvallisuuskoordinaattorin tehtävistä kyseisessä yksittäisessä rakennuskohteessa (VNa 205/2009).

Tilaaja kuvaa sopimuksenmukaisessa turvallisuusasiakirjassa rakentamiseen rinnastettavien töiden vaara- ja haittatekijät.